

Xavər ABBASOVA
BDU-nun dosenti,
Əminə ŞİRİNOVA
BDU-nun b/m,
E-mail: Emine50@box.az

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI REGIONLARININ İQTİSADI İNKİŞAFINA DAİR

Açar sözlər - Respublika, region, proqram, inkişaf, informasiya

Ключевые слова - Республика, регион, программа, развитие, информация

Key words - Republic, region, program, development, information.

1991-ci ildə Azərbaycan Respublikası özünün dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra başqa sahələrdə olduğu kimi, iqtisadi sahədə də öz suveren hüquqlarını gerçəkləşdirməyə və müstəqil siyasət aparmağa başlamışdır. Bu siyasətin başlıca istiqamətlərini müxtəlif mülkiyyət formaları əsasında yaradılan iqtisadi sistem, bazar iqtisadiyyatına keçid və dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya təşkil etmişdir.

Müstəqilliyin əldə edilməsi dövründən bu günə kimi ölkədə mövcud iqtisadi inkişafı şərti olaraq üç əsas mərhələyə ayırmaq olar.

Birinci mərhələ, belə demək mümkünsə, müstəqilliyin ilk illərində yalnız hakimiyyət uğrunda mübarizə gedişində iqtisadiyyatın xəyali “inkişaf etdirilən” sözcülük mərhələsidir. Bu dövrdə siyasət və iqtisadiyyat sahəsində naşı qüvvələr onun, elə danışıqlar nəticəsində də öz-özünə inkişaf edəcəyinə ümid bəsləyirdilər. Onlar bu əminliklə o dövrlü hakimiyyəti çox asanlıqla devirib, iqtidara gəlsələr də amma dağılmış hakimiyyət strukturlarını tənzimləyə bilmədilər.

Bütün cəmiyyətin, hətta kənd əməkçilərinin də lüzumsuz siyasiləşməsi və siyasiləşdirilməsi ölkənin iqtisadiyyatını bütünlüklə idxaldan – xarici istehsalçılardan asılı vəziyyətə saldı. İstifadədə olan qiymətsiz sovet əskinasları ilə yanaşı dövriyyəyə yenidən buraxılmış milli pul da tezliklə yüz dəfələrlə ucuzlaşaraq adi kağız kütləsinə çevrildi. Pulun qiymət vahidini istehsal deyil, qara bazardakı valyuta dəllalliyi təyin edirdi. İqtisadiyyatdan az-çox başı çıxanlar hakimiyyət strukturlarına yaxın buraxılmırdı, vəzifəyə gəlib çatanlar isə iqtidarın tam naşı olduğunu görüb, könüllü şəkildə vəzifədən qaçmağa üstünlük verirdilər.

Lakin 1993-cü ilin ortalarına yaxın ölkədə baş verən siyasi böhran nəticəsində Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıtmasından yeni iqtisadi yüksəlişin başlanmasınadək, Azərbaycan iqtisadiyyatına xarici investisiyaların yatırılmasınadək, “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasınadək olan dövrü növbəti mərhələ hesab etmək olar və xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, o, digər sahələrdə olduğu kimi bu sahədə də köklü dəyişikliklərin aparılması üçün yeni imkanlar yaratdı. Bu mərhələdə ilk növbədə gələcək müstəqil və güclü iqtisadi siyasətin zəminləri yaradıldı.

Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti və gərgin fəaliyyəti nəticəsində, ağır şərtlərə baxmayaraq, ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafı və dünya təsərrüfatı sistemində inteqrasiyası sahəsində çox böyük nailiyyətlər əldə olundu. Ən əsası isə bu dövrdə ölkəmizdə aparılan müstəqil dövlət quruculuğu prosesində iqtisadi islahatların və inkişafın mahiyyət etibarını ilə yeni bir model – Azərbaycan modeli yaradıldı.

Azərbaycan Respublikasının iqtisadi siyasətinin öncül istiqamətlərindən biri müstəqil dövlətin neft strategiyasının hazırlanması olmuşdur. Müəllifi Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev olan bu strategiyanın həyata keçirilməsinə 1994-cü il sentyabrın 20-də Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə dünyanın bir neçə ölkəsinin (ABŞ, Böyük Britaniya, Rusiya,

Türkiyə, Norveç, Yaponiya və Səudiyyə Ərəbistanı) 13 ən məşhur neft şirkəti (Amoko, BP, MakDermott, Yunokal, ARDNŞ, LUKOyl, Statoyl, Ekson, Türkiyə petrolları, Penzoyl, İtoçu, Remko, Delta) arasında Xəzər dənizinin Azərbaycan bölməsindəki "Azəri", "Çıraq" və "Günəşli" yataqlarının birgə işlənməsi və neft hasilatının pay bölgüsü haqqında fəaliyyət müddəti 30 il olan müqavilənin imzalanması ilə başlanmışdır. 1.1

"Əsrin münəviləsi" adı ilə indi bütün dünyada tanınmış bu müqavilənin imzalanması və onun gerçəkləşməsi müstəqil Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişaf konsepsiyasını təşkil edən və Heydər Əliyev tərəfindən işlənilib hazırlanmış yeni neft strategiyasının həyata keçirilməsinin parlaq təzahürüdür.

1999-cu il dekabrın 29-da ümummilli lider Heydər Əliyev "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun yaradılması haqqında" fərman imzalamışdır.

Neft Fondunun yaradılmasının əsas məqsədini Azərbaycan xalqının nəsilləri arasında ədalətli bölüşdürülməsinin təmin olunması təşkil edir. Fondun qarşısında qoyulan əsas məqsədlərdən biri neft gəlirlərinin gələcək nəsillər üçün toplanaraq artırılmasıdır, digəri, bu gəlirlərdən ölkəmizin cari sosial ehtiyaclarını, iqtisadi tərəqqi və inkişaf tələblərini nəzərə almaqla, bugünkü nəsillər üçün istifadə edilməsidir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin müdrik qərarı əsasında Neft Fondundan ilk vəsait Azərbaycan xalqının ən ağır şəraitdə yaşayan və ən həssas sosial təbəqəsi olan qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsinə istiqamətləndirilmişdir.

İqtisadi inkişafın növbəti – üçüncü mərhələsində "Azərbaycan modeli"nin həyata keçirilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən bir sıra rəsmi istiqamətləndirici sənədlər (konsepsiya, strategiya və proqramlar), bunları tənzimləyən dövlət sənədləri və qanunları qəbul olundu ("Azərbaycanda Kiçik və Orta Sahibkarlığa Dövlət Yardımı Proqramı – 1997-2000-ci illər"), "Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2005-ci illər)", "Azərbaycan Respublikasında maşınqayırma sənayesinin inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2005-ci illər)", "Azərbaycan Respublikasında aqrar bölmənin inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2006-cı illər)", "Azərbaycan Respublikasının demoqrafik inkişaf konsepsiyası", "Azərbaycan Respublikasında 2002-2005-ci illərdə turizmin inkişafına dair Dövlət Proqramı", "Azərbaycan Respublikasında Yoxsulluğun azaldılması və iqtisadi inkişaf üzrə Dövlət Proqramı (2003-2005-ci illər)", "Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)" 2.(2004/N2, s.339-358); 3(2004. N7. s.37-72); 5, 6, 7(2004.13 fevral) və s.) qəbul olundu və bir çoxları da hazırlıq mərhələsindədir ("Azərbaycan Respublikasının məşğulluq strategiyası", "Qeyri-neft sektoru üzrə ticarət və investisiyanın inteqrə olunmuş strategiyası" və s.). Bütün bunlar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanları ilə təsdiq olunmuş 3. 2 (2004. N2. s.337-338); 3(2007. N2. s.109-110); 5, 6, 7(2004. 12 fevral) və onların yerinə yetirilməsi üçün bir sıra tədbirlər planı hazırlanmışdır. 4. 2.(2004. N2. s.359-458).

Ümumi tədbirlər planından əlavə regionlar üzrə də tədbirlər planı və əlavə tədbirlər planı – "Azərbaycan Respublikası regionlarının, o cümlədən Quba, Qusar, Xaçmaz, Siyəzən və Dəvəçi rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər Planı", "Azərbaycan Respublikası regionlarının, o cümlədən Qəbələ, İsmayıllı, Oğuz və Şamaxı rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər Planı", "Azərbaycan Respublikası regionlarının, o cümlədən Lənkəran şəhəri, Astara, Lerik, Masallı və Yardımlı rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər Planı", "Azərbaycan Respublikası regionlarının, o cümlədən Əli Bayramlı şəhəri, Hacıqabul, Kürdəmir, Saatlı, Sabirabad, Ağstafa, Gədəbəy, Qazax, Şəmkir və Tovuz rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər Planı", "Azərbaycan Respublikasının Ağdam, Bərdə və Tərtər rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər Planı", "Azərbaycan Respublikasının Şəki şəhərinin, Balakən, Qax və Zaqatala rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər Planı", "Azərbaycan Respublikasının Daşkəsən rayonunun sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər

Planı” və s. hazırlanmışdır. 5. 2.(2005. N8. s.2262-2265. s.2300-23 02; N9. s.2530-2534; N10. s.2900-2904); (2006. N3. s.704-708); 15 (2006. N6. s.149); 2. (2006. N6. s.1440-1441); 15 (2006. N6. s.174-175)

Dövlət Proqramının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin də bir sıra müvafiq qərarları – “Azərbaycan Respublikasında heyvandarlığın inkişaf etdirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında: Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı №46, 14 fevral 2006-cı il”, “Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin Turizm İnstitutunun və Mingəçevir Turizm Kollecinin yaradılması haqqında: Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı №45, 13 fevral 2006-cı il” və s. qəbul olundu. 6. 15(2006 N.5. s.150-151, s. 149-150)

Eyni zamanda Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti hər yarım ildən bir və ilin başa çatmasından sonra Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəhbərliyi ilə respublikanın sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş müşavirələr keçirərək, planların yerinə yetirilməsinə dair nəticələri təhlil edilir, yekunlar vurulur, nəticələr çıxarılır və cari düzəlişlər qəbul edilirdi: – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə 2005-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr olunmuş iclasda göstəriləndiyi kimi, Azərbaycan iqtisadi artım baxımından dünyada lider ölkəyə çevrilmişdir – 2006, “Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nın (2004-2008-ci illər) icrasının bir illiyinə həsr olunmuş konfrans”, “Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə başlanmış genişmiqyaslı islahatlar öz bəhrəsini verir: Regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının 2-ci ilinə həsr olunmuş konfrans” və s. göstərdi ki, Azərbaycan iqtisadi artım baxımından dünyada lider ölkəyə çevrilmişdir. 7. 5.(2006 1 fevral. s.1, s.4); (2005. 13 fevral s.1); (2006. 25 fevral s.1)

Görülən bütün bu işlər, xüsusilə də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi altında regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı görülən işlər dövlətçilik mənafeələrinə üstünlük verən respublika mətbuatında, eləcə də alimlərin elmi əsərlərində ətraflı şərh edilir və geniş işıqlandırılır.

Dövlət Proqramının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin regionlara səfəri zamanı dövrü mətbuat həmin səfərlərin məqsəd və məramlarının işıqlandırılmasında xüsusilə fərqlənirdi. Bu qəbildən “Azərbaycan” qəzetində dərc olunmuş “Daim xalqın içində: Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bölgələrə səfəri haqqında” adlı redaksiya məqaləsi, D.Bayramovun “Azərbaycan” qəzetində dərc olunmuş “Məqsəd xalqın rifahını yüksəltməkdir: Ölkə Prezidentinin regionlara səfəri rayonların sosial-iqtisadi inkişafını sürətləndirir”, Y.Qafarın “İki sahil” qəzetində dərc olunmuş “Sosial ədalət prinsipi bərqərar olur: Dövlət başçısı İlham Əliyevin regionlara 2003-cü ildən başlanan səfərləri ölkənin ümumi inkişafı üçün əlverişli imkanlar yaratmışdır” adlı məqalələri və s. bu kimi yazılarla əhalinin ətraflı məlumatlandırılmasına geniş yer verilirdi. 8. 5.(2004. 23 oktyabr. S.2); (2005. 28 avqust. s.1); 24 (2006. 15 avqust. s.4); Adlarından da göründüyü kimi bu yazıların dərc edilməsindən əsas məqsəd rayonların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı təbliğat işlərini genişləndirməkdir.

Yeri gəlmişkən, qeyd etmək lazımdır ki, Respublika Prezidentinin rayonlara səfərləri zamanı əhalinin bölgələrdə daimi iş yerləri ilə təmin olunması üçün də tədbirlər görülür, müasir tələblərə cavab verən yerli emal müəssisələrinin tikilib işə salınması ilə əhalinin böyük bir qismi işlə təmin edilirdi ki, bu da ölkədə demoqrafiya durumunun daha da sabitləşməsinə imkan verirdi. Bu qəbildən respublika mətbuatında və elmi araşdırmalarda Prezidentin regionlara səfərləri ilə bağlı bir sıra əhəmiyyətli yazılar dərc olunmuşdur. Belə təbliğat xarakterli və geniş məlumatlandırıcı məqalələrdən biri də Ə.Bədəlovun “Xalq qəzeti”ndə dərc etdirdiyi “Prezidentin regionlara səfərləri yeni iş yerlərinin açılmasına zəmin yaradır” adlı məqaləsidir. Məqalədə işsizliyin aradan qaldırılması yollarının müxtəlifliyinə xüsusilə diqqət yetirilir. 9. 6.(2006. 18 avqust s.5)

Respublika iqtisadiyyatının inkişafının şaxələndirilməsinin gələcəkdə neft və qaz resurslarının tükəndiyi zaman əhalinin məşğuliyyət və dolanısaçağının təmin olunmasında mühüm rol oynayacağı elə indidən respublika rəhbərliyinin diqqət mərkəzindədir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin dediyi kimi, ölkədə qeyri-neft sektorunu inkişaf etdirmək, iqtisadiyyatı

şaxələndirmək və daxili tələbatı yerli istehsal hesabına təmin etmək dövlətimizin iqtisadi siyasətinin əsas məqsədidir. Bu baxımdan bölgələrdə müxtəlif yönümlü emal müəssisələrinin inşa edilib, işə salınmasının xüsusi əhəmiyyəti vardır. İmişli Şəkər zavodunun açılışı da xüsusi əhəmiyyət kəsb edən belə istehsal obyektlərindən olmuşdur. 10. 5.(2006. 24 mart. s.1);

Respublikanın ayrı-ayrı iqtisadi bölgələrinin, rayonlarının, şəhər və kəndlərinin inkişafı məsələləri də ayrı-ayrı bölgələr üzrə fərdi qaydada respublika mətbuatında geniş işıqlandırılır. Bunlardan Z.Fərəcovun “Respublika” qəzetində dərc etdirdiyi “Abşeron: Qarşıda mühüm vəzifələr durur: (RİH başçısının hesabatı)” məqaləsini, “Azərbaycan” qəzetində dərc olunmuş “Azərbaycanın hər bir bölgəsi inkişaf etməlidir: Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin ölkəmizin Qərbi bölgəsinə səfəri: Ağstafa Azərbaycan Prezidentini hərərətlə qarşıladı”, “Sürətli iqtisadi inkişaf, infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi, sosial sahəyə diqqətin artması bugünkü Azərbaycanın həqiqətləridir: Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Gəncəyə səfəri” və “Azərbaycanın hərtərəfli inkişafı bölgələrin inkişafından asılıdır: Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Zaqatala rayonuna səfəri” adlı redaksiya məqalələrini və səfərlə bağlı materiallarının dərc edildiyi yazılarda onların əsas məqamları hərtərəfli şərh olunur, xalq arasında izahat işləri aparılırdı. 11. 7.(2006. 21 fevral. s.4); 5 (2004. 18 iyun; 2005. 12 oktyabr; 2006. 13 aprel); Əhalinin iqtisadi inkişaf proqramına, eləcə də şəxsən Prezident İlham Əliyevin bölgələrdə əhali tərəfindən səmimi qarşılanmasına da mətbuat səhifələrində geniş yer verilirdi. Bu baxımdan 2004-cü il sentyabrın 12-də “Azərbaycan” qəzetində dərc olunmuş “Bizim məqsədimiz Azərbaycanın hərtərəfli inkişafına, xalqın rifahının daim yüksəlməsinə nail olmaqdır: Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Bərdəyə səfəri” adlı yazının və səfərlə bağlı materialların işıqlandırılmasının da böyük əhəmiyyəti vardır. 12. 5.(2004. 12 sentyabr. s.1);

Müharibə şəraitində yaşayan əhalinin, ilk növbədə qaçqınların və məcburi köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması məsələsi də Azərbaycan dövlətinin daim diqqət mərkəzində olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Bərdə rayonuna, Mingəçevirə və s. bölgələrə səfəri zamanı bu məsələyə xüsusi önəm verilmiş, o, qaçqın və məcburi köçkünlərlə, Qarabağ müharibəsi əlilləri ilə görüşmüş, onların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması barədə öz məsləhət və tapşırıqlarını vermişdir. Bütün bunlar respublika mətbuatında geniş işıqlandırılmışdır. Respublikanın əsas dövlət qəzeti olan «Azərbaycan» qəzetində həmin məsələ xüsusilə geniş işıqlandırılmış, səfərlərin materialları dərc edilmişdir. Qəzətdə dərc olunmuş “Əliyev İ. İqtisadi və sosial inkişaf, insanlara diqqət və qayğı Azərbaycanın dövlət siyasətinin ana xəttidir: Mingəçevirdə məcburi köçkünlər üçün salınmış qəsəbənin açılış mərasimində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi”, “Ölkəmizdə xalqın sosial problemlərinin həlli dövlətimizin daim diqqət mərkəzindədir: Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Şamaxı rayonuna səfəri”, “Əhalinin, ilk növbədə qaçqınların və məcburi köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması Azərbaycan dövlətinin daim diqqət mərkəzindədir”, “Prezident İlham Əliyev Qarabağ müharibəsi əlili Şakir Əliyevin qonağı olmuşdur” və s. adlı yazılar xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. 13. 5. (2004. 10 iyun. s.1);

Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafının həyata keçirilməsi sahəsində bölgələrdə aparılan ümumdövlət əhəmiyyətli inşaat işlərinin də mətbuatda, elmi ədəbiyyatda işıqlandırılması, şərh edilməsi az əhəmiyyət kəsb etmir. Bu baxımdan Şamaxı Olimpiya İdman Kompleksinin, Şəki və Xaçmaz Modul Tipli Elektrik Stansiyalarının, Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanının, Naxçıvan şəhərində Diaqnostika-Müalicə Mərkəzinin və s. açılışı, əhalinin yerli ərzaq məhsulları ilə tam təmin edilməsi məqsədilə bölgələrdə ərzaq məhsulları istehsal edən emal müəssisələrin – İmişlidə Şəkər Zavodunun işə salınması, Şəmkir quşçuluq fabrikinin və s. istifadəyə verilməsi və Respublika Prezidenti İlham Əliyevin bu tədbirlərdə iştirak etməsi ətraflı araşdırılıb-öyrənilmiş və geniş işıqlandırılmışdır. 14. 5.(2004. 13 may. s.3; 2006.2 dekabr. s.1);

Bu qəbildən diqqəti cəlb edən ümumiləşdirici əsərlərdən Azərbaycan Respublika Dövlət Statistika Komitəsinin illər üzrə nəşr etdirdiyi “Azərbaycanın regionları – 2004”, “Azərbaycanın statistik göstəriciləri – 2004”, “Azərbaycanın regionları – 2005”, “Azərbaycanın statistik göstəriciləri 2005”, “Azərbaycanın regionları – 2006”, “Azərbaycanın regionları – 2007” toplularını göstərmək olar. 15. 3.(2004. s.801; 2005. s.868; 2006. s. 713, 413);

“Azərbaycanın regionları – 2004” adlı məcmuədə Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının (2004-2008) təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı və Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı verilmişdir.

Kitabda ölkənin iqtisadi rayonları üzrə statistik göstəriciləri, Azərbaycan Respublikasının Milli Siyahıya alınması və sosial-iqtisadi vəziyyətindən bəhs olunur. Eyni zamanda bu məcmuədə 1995-ci ildən 2003-cü ilə qədər təqdim olunmuş rayonların ayrı-ayrı statistik göstəriciləri də xəritə ilə birlikdə verilmişdir. 16. 3.(2004.s 697)

Azərbaycan Respublika Dövlət Statistika Komitəsinin illər üzrə nəşr etdirdiyi “Azərbaycanın statistik göstəriciləri 2004” toplusu 17. 3.(2004. s.801) Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin bazar iqtisadiyyatına keçid şəraitində ölkənin iqtisadi, sosial və siyasi həyatında baş verən prosesləri əks etdirən illik nəşrdir və adından da göründüyü kimi, bütün bölgələr üzrə illik statistik məlumatlara malikdir.

“Azərbaycanın statistik göstəriciləri 2005” məcmuəsi növbəti təsərrüfat ilində əldə olunan nailiyyətlərə həsr olunub. Kitab Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin bazar iqtisadiyyatına keçid şəraitində ölkənin iqtisadi və sosial həyatında baş verən prosesləri əks etdirən dolğun illik nəşrdir. Burada “Əsas sosial-iqtisadi göstəricilər” (s.34-40), “Əsas sosial-iqtisadi göstəricilərin indeksi” (s.40-41), “2004-cü ildə MDB ölkələri üzrə əsas sosial-iqtisadi göstəricilər” (s.42-44) bölmələri verilmişdir ki, bu da Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişaf tempini postsovet respublikalarının durumu ilə müqayisə etməyə imkan verir. 18. 3.(2005. s.868).

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin 2006-cı ildə nəşr etdiyi növbəti məcmuə “Azərbaycanın regionları” adlanır. 19. 3.(2006. s.713). Bu məcmuədə Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının (2004-2008) təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı və Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı da verilmişdir. Burada ölkənin hər bir rayonu ayrı-ayrılıqda iqtisadi rayonlar üzrə qruplaşdırılaraq, 1999-cu ildə keçirilmiş Azərbaycan Respublikasının Milli Siyahıyaalınmasının mühüm göstəriciləri, sosial-iqtisadi vəziyyəti xarakterizə edən statistik göstəricilər, rayonların xəritəsi və qısa coğrafi məlumatları təqdim olunur. Bu məcmuədə göstəricilər 2000-ci ildən 2005-ci ilədək verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin nəşr etdiyi dəyərli toplulardan biri də “Regionların sosial-iqtisadi inkişafı: (2004-2008-ci illər)” adlanır. Məcmuədə Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının (2004-2008) təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, Dövlət Proqramının bəndləri üzrə tədbirlərin sayı, Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının (2004-2008-ci illər) yerinə yetirilməsinin istiqamətləri, Azərbaycan Respublikasında makroiqtisadi sabitliyin və davamlı inkişafın iqtisadi rayonlar üzrə təmin edilməsi, rayonların sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair qəbul olunmuş tədbirlər planları verilmişdir. 20. 3.(2006.s. 416).

Azərbaycan MEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun nəşr etdirdiyi yeddicildlik “Azərbaycan tarixi”nin sonuncu cildinin III bölməsinin III fəslə “Əsaslı iqtisadi islahatlar. İqtisadi inkişaf. Sosial dirçəliş” adlanır. Burada Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişaf strategiyasına geniş yer verilmişdir. 21. (30.s.676.). Təbii ki, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi dövründə iqtisadiyyat sahəsində gördüyü bütün işləri belə çoxcildli əsərdə hərtərəfli işıqlandırmaq qeyri-mümkündür. Bununla belə əsərdə iqtisadi böhranla mübarizə, neft strategiyası, Yeni İpək Yolu, iqtisadiyyatda struktur dəyişiklikləri, aqrar islahatlar, kənddə sahibkarlığın inkişafı, iqtisadi dirçəliş kimi məsələlərə geniş yer verilmiş, əldə edilən ilk nailiyyətlər, xüsusilə də, hər cür xarici və daxili maneələrə baxmayaraq, Azərbaycanın Xəzər dənizi hövzəsində neft strukturlarının tədqiqi və istismara cəlb edilməsi, Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatına xarici sərmayələrin yatırılması məsələləri işıqlandırılmışdır. 22. (30.s 395-422); Əsaslı ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş Azərbaycanın neft strategiyası, xarici şirkətlərin vahid konsorsiumda birləşdirilməsi tədqiqatçılar tərəfindən yüksək dəyərləndirilmişdir və bu, onun müstəsna istedadından irəli gələn bir

şeydir. Bunu tam aydınlığı ilə dərk etmək üçün bircə onu demək lazımdır ki, Rusiya Federasiyası kimi nəhəng bir dövlət 2008-ci ilin sonu– 2009-cu ilin əvvəllərində qaz istehsalı ilə bağlı belə bir konsorsium yaratmaq həvəsinə düşsə də, bu istəyi həm baş nazir V.V.Putin, həm də D.Medvedev qətiyyətlə təklif etsələr də, həmin arzu uğursuzluğa düşər olmuş, Rusiya Federasiyası bütün dünyada etibarlı tərəfdaş imicini itirmişdir. 23. 38

Azərbaycan regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı айры-айры тядгигатчыларың арашдырмалары сырасында Әлirzayev Ә., Әләkbәров Ә., Rzayev Y., Әһмәдов Ә., Нәciyev M. вә башгаларының әсәrlәринин адларыны чякмяк олар.

Ә.Әlirzayevin «İslahatlar və sürәtlәnmә strategiyası şəraitində Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişaf problemlәri: Tәcrübә, meyllәр və perspektiv istiqamәtlәр» 24. (31. s.537); kitabında Azərbaycan iqtisadiyyatının mövcud vəziyyəti, onun meyllәri, dinamikası və әsas inkişaf istiqamәtlәrinin konseptual әsasları təhlil olunur, sürәtlәndirmә strategiyası baxımından keyfiyyətcә yeni təlәblәrә uyğun mexanizmlәр və idarәetmә üsulları, ölkәnin inkişaf layihәsi, qloballaşmanın, sosial-iqtisadi problemlәrin həllinin inkişaf strategiyası göstәrilmişdir. Әsәrdә “Regional inkişafın bazar münasibәtlәri şəraitində sürәtlәndirilmәsinin әsas istiqamәtlәri”, “Regional sosial-iqtisadi inkişafın nəzәri-metodoloji әsasları”, “Regional inkişafın dinamikası və struktur təhlili”, “Sosial-iqtisadi inkişaf və sahibkarlığın regional problemlәri” bölmәlәri verilmişdir.

Ә.Әlәkbәrovun “Azərbaycan dövlәtinin sosial-iqtisadi inkişafında vahid büdcә sisteminin rolu” adlı monoqrafiyasında dövlәt büdcәsinin tәrtibi, tәsdiqi və icrası mexanizmi, dövlәt maliyyə nəzarәtinin formaları, dövlәt büdcәsinin ölkәnin sosial-iqtisadi və digәr strateji proqram və problemlәrinin həllində rolu və s. mäsәlәlәр haqqında mәlumat verilmişdir və şərhләр aparılmışdır. 25. (32. s.350);

Y.Rzayevin “Bura Oğuzdur...: (Oğuz rayonu haqqında mәlumat-informasiya kitabı)” adlı monoqrafiyasında adı keçән rayonun iqtisadiyyatı, sәнәtkarları, yaşayış mәntәqәlәri və s. haqqında geniş mәlumat verilmişdir. “Oğuz rayonunun iqtisadi, sosial və mädәni inkişafı haqqında mәlumat” (s.63-82) kitabın V fәslində öz әksini tapmışdır. 26. (33. s.155)

Ә.Әһmәдов və M.Hәciyevin “Azərbaycanın iqtisadiyyatı” adlı kitabında Azərbaycan iqtisadiyyatının bölmәlәр üzrә konkret iqtisadi göstәricilәri verilmәklә yanaşı, mövcud sosial-iqtisadi problemlәrin həlli strategiyası və taktikası təklif olunur. Vәsaitdә Azərbaycan iqtisadiyyatının, onun ayrı-ayrı sahәlәrinin, firma və müәssisәlәrinin inkişaf meyllәri və perspektivlәri də təhlil edilmişdir. 27. (34 s. 177)

Ә.C.Qasımov, H.A.İsrafilov, E.M.Hәcizadә və E.A.Ağayevin “Regionların sosial-iqtisadi inkişaf problemlәri (Şәki-Zaqatala regionu timsalında)” adlı monoqrafiyası da mühüm elmi әһәmiyyət kәsb edir. Azərbaycan Dövlәt İqtisad Universitetinin adları çәkilән әmәkdaşları tәрәfindән Şәki-Zaqatala regionu timsalında sosial-iqtisadi inkişafın sürәtlәndirilmәsinә kömәk edә bilәcәk çox zәngin təbii və iqtisadi ehtiyatlar aşkar edilmiş və onlardan elmi әsaslarda daha dolğun və sәмәrәli istifadə edilmәsi yolları göstәrilmiş, elәcә də, bu mәqsәdlәrә çatmaq üçün maliyyәlәşdirmә mәнбәlәri müәyyәnlәşdirilmişdir. 28. (35. s.300)

K.Әliyevin Azərbaycan Dövlәt İqtisad Universitetində müdafiә etdiyi “Aqrar sahәdә sahibkarlığın inkişafının regional problemlәri” adlı namizәdlik dissertasiyasında aqrar sahәdә sahibkarlığın inkişafının metodoloji, regional problemlәrinin әsas istiqamәtlәri təhlil edilmişdir. 29. (36. s.136)

A.Orucovun Azərbaycan MEA İqtisadiyyat İnstitutunda müdafiә etdiyi “Azərbaycan Respublikasının regionlarında sahibkarlığın inkişaf problemlәri” adlı namizәdlik dissertasiyasında sahibkarlıq müasir şəraitdә iqtisadi inkişafın әsası kimi, Azərbaycanda sahibkarlığın dövlәt tәnzimlәнmәsi və onun regional aspektlәri, regional sahibkarlığın inkişafının әsas yolları və infrastruktur tәminatı və s. mäsәlәlәр təhlil edilmiş, bir sıra tövsiyәlәр verilmişdir. 30. (37. s.160)

M.Qasımovanın Naxçıvan Dövlәt Universitetində müdafiә etdiyi “Bazar münasibәtlәri şəraitində iqtisadiyyatın transformasiyası və regional sosial-iqtisadi inkişaf problemlәri” adlı namizәdlik dissertasiyasında iqtisadiyyatın transformasiyası və regional sosial-iqtisadi transformasiyasının nəzәri-

metodoloji əsasları və prinsipləri, sosial-iqtisadi inkişafın əsas amilləri və istiqamətləri, iqtisadi inkişafın tənzimlənməsi və dövlət himayəçilik siyasətinin regional xüsusiyyətləri təhlil edilmişdir. 31. (38. s. 158)

“Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)” və onun yerinə yetirilməsi haqqında qəzet və jurnallarda dərc olunmuş ayrı-ayrı materiallar və kiçik həcmli elmi-tədqiqat əsərləri – elmi məqalələr də əhəmiyyət kəsb edir.

Ümumi məzmunlu bir sıra elmi-tədqiqat əsərlərində, eləcə də ayrı-ayrı bölgələr üzrə aparılmış tədqiqat əsərlərində Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı üçün dəyərli materiallar kifayət qədər çoxdur. Onlardan T.Abbasovun “İqtisadiyyat və audit” jurnalında dərc olunmuş “Aqrar bazarın sosial-iqtisadi nəticələrinin səmərəliliyi: Regional inkişaf: Reallıqlar, problemlər”, R.Ağazadənin “İqtisadiyyat və audit” jurnalında dərc olunmuş “Sahibkarlığın inkişafı iqtisadi artımın əsas amilidir”, Ə.Allahverdiyevin “İqtisadiyyat və audit” jurnalında dərc olunmuş “Azərbaycanda iqtisadiyyatın səmərəli strukturunun formalaşmasının aktual vəzifələri” və b. məqalələrini göstərmək olar. 32. 39 (2004. N7. s. 73-16; N7. s. 35-38; N5 s. 9-14);

Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı üzrə ayrı-ayrı təsərrüfat sahələri ilə bağlı dəyərli elmi-tədqiqatlar aparılmış və diqqəti cəlb edən əsərlər yazılmışdır. Onlardan sosial-iqtisadi inkişafda nəqliyyatın rolunun yüksəldilməsi ilə bağlı F.Bağirovun “Nəqliyyat hüququ” jurnalında dərc olunmuş “Ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında nəqliyyatın rolunun yüksəldilməsi istiqamətləri”, Z.Məmmədlinin “Azərbaycan Kooperasiya Universiteti” xəbərlərində dərc olunmuş “Azərbaycan regionlarında nəqliyyat-iqtisadi əlaqələrin təkmilləşdirilməsi yolları” adlı məqalələrini və b. göstərmək olar. 33. 42.(2004. N1. 57-62); 43(2006. N1,2. s.5-10)

2004-2008-ci illərdə Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Programının həyata keçirilməsi sahəsində dövlət büdcəsinin rolu ilə bağlı yazılmış əsərlərdə də təhlillər aparılmış, dəyərli tövsiyələr verilmişdir. Bu baxımdan A.Bayramovun “Maliyyə və uçot” jurnalında dərc olunmuş “Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafında dövlət büdcəsinin rolu”, S.Səfərovun “İqtisadiyyat və audit” jurnalında dərc olunmuş “İlham Əliyevin iqtisadi siyasəti dövlət büdcəsi ilə reallaşdırılır”, S.Xəlilovun “İpək yolu” jurnalında dərc olunmuş “2005-ci ilin dövlət büdcəsi və sosial-iqtisadi inkişaf” adlı məqalələrini və b. göstərmək olar. 4.(2004. N8. s.2-5);. Bu əsərlərdə dövlət büdcəsinin həm ayrı-ayrı sahələr, həm də ayrı-ayrı bölgələr üzrə işlənilib hazırlanması məsələlərinə diqqət yetirilir, adı çəkilən əsərlərin hər birində aqrar sahənin inkişaf etdirilməsi məsələlərinin ön plana çəkilməsi tövsiyə olunur.

Ərzaq bazarının formalaşması ilə bağlı tədqiqatlara gəldikdə, N.Əhmədovun “İqtisadiyyat və audit” jurnalında dərc olunmuş “Ərzaq bazarının formalaşmasının regional xüsusiyyətləri: Regional inkişaf: reallıqlar, problemlər” adlı məqaləsini xüsusi qeyd etmək lazımdır. 35. (2004. N8. s.2-5)

Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafında kreditləşmənin əhəmiyyəti ilə bağlı aparılan araşdırmalar sırasında H.Hacıyevin “Maliyyə və uçot” jurnalında dərc olunmuş “Aqrar bölmənin sosial-iqtisadi inkişafında kreditləşmənin əhəmiyyəti”, F.Kaşıyevanın “İqtisadiyyat və audit” jurnalında dərc olunmuş “Müasir iqtisadi şəraitdə investisiya qoyuluşunun həcmnin və strukturunun tənzimlənməsində pul-kredit siyasətinin rolu” adlı məqalələrini göstərmək olar. 36. 4(2004. N6. s. 27-31); 39 (2006. N1. s. 33-37); 39(2006. N1. s. 33-37)

Ümummilli lider Heydər Əliyevin neft strategiyası ilə bağlı aparılan araşdırmalar sırasında üstünlüyü gündəlik mətbuat yazıları tutur. Bu baxımdan “Azərbaycan” və “Xalq qəzeti” xüsusilə fərqlənmişlər. Həmin mövzu ilə bağlı dərc olunmuş yazılardan T.Əbdülhəsəninin “Heydər Əliyevin neft strategiyası Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafına xidmət edir”, M.Əhmədovun “Neft strategiyası Azərbaycanın iqtisadi yüksəlişinin əsasını qoydu”, M.Atakişiyevin “Ölkənin inkişafını təmin edən yeni neft strategiyası: [Ulu öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulan sosial-iqtisadi inkişaf modeli Azərbaycanı Cənubi Qafqaz regionunda ən qüdrətli dövlətə çevirmişdir]”, Q.Kərimovun “Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının banisi: Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müəllifi olduğu yeni neft strategiyasının Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən inamla

həyata keçirilməsi respublikamızın dinamik inkişafına əsaslı zəmin yaratmışdır” adlı məqalələrini və b. göstərmək olar. 37. 5(2004. 4 iyun s.5); 6(17 sentyabr s.3); 5(2006. 5 may s.5)..

Aqrar bölmənin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı respublika mətbuatında, elmi ədəbiyyatında “Azərbaycan Respublikasında aqrar bölmənin inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2006-cı illər)” xüsusilə geniş işıqlandırılmışdır. Respublikanın bütün mətbuat vasitələrində bu məsələyə geniş yer ayrılmışdır.

Eyni sözləri sənaye, inşaat və turizm sahələrinə də aid etmək mümkündür.

Nəzərdən keçirdiyimiz icmal araşdırmaya əsasən qeyd etmək olar ki, geniş (monoqrafiya, kitab, dissertasiya) və kiçik həcmli (məqalə, tezis və s.) elmi-tədqiqat əsərlərində, gündəlik və həftəlik dövrü mətbuatda Azərbaycan Respublikasında sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı kifayət qədər geniş araşdırmalar aparılmış, təhlillər olunmuş və səmərələşdirici təkliflər verilmişdir. Bunlar həm sosial-iqtisadi inkişaf, həm regionlar, həm sahibkarlıq, həm də ayrı-ayrı sahələr üzrə – aqrar, nəqliyyat, neft-mədən, sənaye, turizm, inşaat və s. sahələri əhatə edir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. <http://www.azerbaijan.az/ Economy/ GeneralInfo/ generalInfo a.html>
2. Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu. Azərbaycan Respublikası regionların sosial-iqtisadi inkişafı. Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər).
3. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi B.Sədr
4. Maliyyə və neot.
5. Azərbaycan
6. Xalq qəzeti
7. Respublika
8. Azərbaycan Respublikası Sosial-iqtisadi inkişafı. Dövlət proqramı (2004-2008-ci illər) üzrə həyata keçirilməli tədbirlər. 2.2004
9. Azərbaycan Respublikası regionların, o cümlədən Quba, Qusar, Xaçmaz, Siyəzən və dövlət rayonlarının sosial iqtisadi inkişafının sürətlənməsinə dair Fəal birləş. Planı. 2.2005
10. Azərbaycan Respublikası regionlarının o cümlədən Qəbələ, İsmayilli, Oğuz və Şamaxı rayonlarının Sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair tədbirlər planı. 2.2005
11. Azərbaycan Respublikası regionlarının, o cümlədən Lənkəran şəhəri, Astara, Lerik, Masallı və Yardımlı rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər Planı. 2.2005
12. Azərbaycan Respublikası regionlarının, o cümlədən Əli Bayramlı şəhəri, Hacıqabul, Kürdəmir, Saatlı, Sabirabad, ağstafa, Gədəbəy, Qazax, Şəmkir və Tovuz rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər Planı. 2.2005
13. Azərbaycan Respublikasının Ağdam, Bərdə və Tərtər rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair tədbirlər planı. 2.2006. N3.
14. Azərbaycan Respublikasının Şəki şəhərinin, Balakən Qax və Zaqatala rayonlarının sosial-iqtisadi inkişaf Qanun. 2006 N6
15. Qanun. 2006. N6.
16. Azərbaycan Respublikasının Daşkəsən rayonunun sosial iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Tədbirlər Planı N. 2006.
17. Azərbaycan Respublikasının heyvandarlığın inkişaf etdirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər kabinetinin qərarı. 15.2006. N5.
18. Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin Kollecinin yaradılması haqqında. Azərbaycan Respublikası Nazirlər kabinetinin qərarı 15.2006. N5
19. Əliyev İ. Azərbaycan iqtisadi artım baxımından dünyada lider ölkəyə çevrilmişdir. 5.2006. 1 fevral
20. Əliyev İ. Biz qarşımızda duran bütün məsələləri həll edəcəyik. 5.2005. 13 fevral.

- ²¹ Əliyev İ. Ümumilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə başlanmış geniş miqyaslı islahatlar öz bəhrəsini verir. 5.2006. 25 fevral.
- ²² Daim xalqın içində: (Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bölgələrə səfəri haqqında). 5.2004. 23 oktyabr.
- ²³ Bayramov D. Məqsəd xalqın rifahını yüksəltməkdir. 5.2005. 28 avqust
- ²⁴ Qaxas. T. Sosial ədalət prinsipi bərqərar olub. İki sahil. 2006. 15 avqust.
- ²⁵ Bədəlov Ə. Prezidentin regionlara səfəri yeni şü yerlərinin açılmasına zəmin yaradır. 6.2006. 18 avqust.
- ²⁶ Əliyev İ. Qeyri neft sektorunu inkişaf etdirmək, iqtisadiyyatı şaxələndirmək və daxili tələbatı yerli hesabına təmin etmək iqtisadi siyasətimizin əsas məqsədidir. 5.2006. 24 mart.
- ²⁷ Fərəcov Z. Abşeron: Qarşıda mühüm vəzifələr durur. 7.2006. 21 fevral
- ²⁸ Azərbaycanın hər bir bölgəsi inkişaf etməlidir. 5.2004. 18 iyun; 2005. 12 oktyabr; 2006 13 aprel (materiallar)
- ²⁹ Əliyev İ. İqtisadi və sosial inkişaf, insanlar diqqət və qayğı Azərbaycan dövlət siyasətinin ana xəttidir. 5.2004. 10 iyun.
- ³⁰ Azərbaycan tarixi. Yeddi cildə. VII cild. B.Elm. 2003.
- ³¹ Əlizayeva Ə. İslahatlar və sürətlənmə strategiyası şəraitində Azərbaycanın sosial iqtisadi inkişaf problemləri.: Təcrübə, meyllər və perspektiv istiqamətlər. B.Adiloğlu. 2005.
- ³² Ə.Ələkbərov. Azərbaycan dövlətinin sosial-iqtisadi inkişafında vahid büdcə sisteminin rolu (elmi red: İkt. E.d, prof. Ş.M.Muradov. B. Elm. 2005)
- ³³ Rzayev Y. Bura Oğuzdur.....: (Oğuz rayonu haqqında məlumat-informasiya kitabı) Mingəçevir 2006.
- ³⁴ Əhmədov Ə, Hacıyev M. Azərbaycanın iqtisadiyyatı. (Azərbaycan Respublikası mühəndislik). Xeyriyyə Cəmiyyəti, Red: E.Cəfərov, B.Səda. 2004)
- ³⁵ Qasimov Ə. C, israfilov H.A, hacızadə E.M, Ağayev E.A. Regionların sosial-iqtisadi inkişaf problemləri (Şəki-Zaqatala regionu timsalında ADİU. B.İqt. Un-ti, 2006)
- ³⁶ Əliyev K. Aqrar sahədə sahibkarlığın inkişafının regional problemləri. 08.00.05- Xalq təsərrüfatının iqt-tı və idarə edilməsi (makroiqtisadi səviyyə) İqt. E.n. alim dəs. Almaq üçün təq. Ol. Dis / ADİM.B. 2005
- ³⁷ Orucov A. Azərbaycan Respublikasının regionlarında sahibkarlığın inkişaf problemləri. 08.00.05 – Xalq təsərrüfatının iqt-tı və idarə edilməsi (regional iqtisadiyyat) İqt. E.n. alim dəs. Almaq üçün təq. Ol. Dis/iqtisadiyyat in-tu. B.2004
- ³⁸ Qasimova M. Bazar münasibətləri şəraitində iqtisadiyyatın transformasiyası və regional sosial-iqtisadi inkişaf problemləri: (Naxçıvan Muxtar Respublikası timsalında) 08.00.05. Xlaq təs. Və idarə edil. (makroiqt- səv) iqt. E.n. alim dəs. Almaq üçün təq. Ol. Dis/ Naxçıvan Dövlət Universiteti B. 2005.
- ³⁹ İqtisadiyyat və Audit. Abasov T.Aqrar bazarın sosial-iqtisadi nəticələrinin səmərəliliyi. 2004. N7.
- ⁴⁰ Ağazadə R. Sahibkarlığın inkişafı iqtisadiyyatının əsas amilidir. 39. 2004 N1.
- ⁴¹ Allahverdiyev Ə. Azərbaycanda iqtisadiyyatın səmərəli strukturunun formalaşmasının aktual vəzifələri. 39. 2004. N5.
- ⁴² Bağırov F. Ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında nəqliyyatın rolunun yüksəldilməsi istiqamətləri. Nəqliyyat hüququ. 2004. N1.
- ⁴³ Məmmədli Z. Azərbaycan Respublikasında nəqliyyat iqtisadi əlaqərinin təmkilləşdirilməsi yolları. Azərbaycan Kooperasiya Universiteti. 2006. N1, N2.
- ⁴⁴ Bayramov A. Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafında dövlət idarəsinin rolu. 4.2004. N8.
- ⁴⁵ Əhmədov N. Ərzaq bazasının formalaşmasının regional xüsusiyyətləri. 39.2004. N8.
- ⁴⁵ Əhmədov N. Ərzaqların formalaşmasının regional xüsusiyyətləri. 39.2004. N8.
- ⁴⁶ Hacıyev H. Aqrar bölmənin sosial-iqtisadi inkişafında kreditləşmənin əhəmiyyəti. 4.2004. N6.

- ^{47.} Əbdülhəsənli T. Heydər Əliyevin neft strategiyası Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafına xidmət edir. 5.2004. 4 iyun.
- ^{48.} Safarov S.İham Əliyevin iqtisadi siyasəti dövlət büdcəsi ilə reallaşdırılır. 39.2004. N3.
- ^{49.} Xəlilov S. 2005-cil ilin dövlət büdcəsi və sosial-iqtisadi inkişaf. İpək yolu. 2005. N.1. s. 37-39
- ^{50.} Kaşiyeva F. Müasir iqtisadi şəraitdə inversiye qoyuluşunun həcmnin və strukturunun tənzimlənməməsində pul-kredit siyasətinin rolu. 39.2006. N.1. s 33-37.
- ^{51.} Əhmədov M. Neft strategiyası Azərbaycanın iqtisadi yüksəlişinin əsasını qoydu. 6.17 sentyabr s.3
- ^{52.} Atakişiyeva M. Ölkənin inkişafını təmin edən yeni neft strategiyası. 5.2006. 5 may. s.5
- ^{53.} Kərimovq Q. Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının banisi. 5.2006. 13 iyul. S.5.

X.M.АБАСОВА
Доц. Бакинского Государственного
Университета
A. Г. ШИРИНОВА
Ст.преп. Бакинского Государственного
Университета
E-mail: Emine50@box.az

ОБ ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ РЕГИОНОВ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

В данной статье исследовано освещение широкомасштабной работы по осуществлению программы экономического развития регионов Азербайджанской Республики в средствах массовой информации, а также научных трудах ученых.

X.M.ABASOVA
Assistant professor of the
Baku State University
A.Q.SHIRINOVA
Head teacher of the
Baku State University
E-mail: Emine50@box.az

ABOUT ECONOMICAL DEVELOPMENT REGIONS OF AZERBAIJAN REPUBLIC.

It is about being reflected in the mass media carrying out of the program of economical development on regions of the Azerbaijan Republic and scientific journals of this article.

Rəyçi: t.e.d. İ. Zeynalov, t.e.d. L. Həsənova
BDU-nun Azərbaycan tarixi kafedrasının 23 yanvar 2010-cu il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №8)